

СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ В СИСТЕМІ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Трансформаційні процеси в Україні в період побудови демократичної, соціально орієнтованої держави породжують ряд проблем, що потребують нагального вирішення, а при їх ігноруванні можуть перетворитися на реальну загрозу економічній безпеці країни. Майнове розшарування суспільства, високий рівень безробіття, зниження загального рівня життя населення загрожують у майбутньому суспільною та політичною дестабілізацією. Низький рівень добробуту значної частини громадян обмежує можливості наступних поколінь у доступі до якісної освіти, охорони здоров'я, що породжує так звану «спадкову» бідність, коли людина не має реальних шансів залишити категорію бідних. Це загрожує у майбутньому маргіналізацією, люмпенізацією значного прошарку населення і підвищує ймовірність соціальних потрясінь.

Для упередження небажаного розвитку ситуації економічні перетворення повинні супроводжуватися побудовою розгалуженої системи соціальних гарантій. Через встановлення оптимальних розмірів соціальних гарантій та механізмів їх реалізації можна уникнути суспільної дестабілізації, досягти соціальної злагоди між державою, громадянами та бізнесом.

Проблеми функціонування соціальних гарантій посідають чільне місце у працях відомих вітчизняних науковців В. Андрущенка, О. Василика, В. Геєця, С. Буковинського, О. Кириленко та інших. Проте питання взаємозв'язку соціальних гарантій та фінансової безпеки держави залишаються значною мірою поза увагою вітчизняної фінансової науки.

Соціальні гарантії нерозривно пов'язані з поняттям економічної, а отже і фінансової безпеки. Не зважаючи на дискусійність питання трактування суті фінансової безпеки, все ж можна стверджувати, що це, зокрема, рівень забезпеченості громадянина, домашнього господарства, верств населення фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань [1, с. 15]. Таким чином, стан фінансової безпеки напряму залежить від обґрунтованості розмірів соціальних гарантій, які можна назвати соціальними фінансовими гарантіями або соціальними гарантіями доходу. До їх складу, зокрема, слід віднести рівень прожиткового мінімуму, розмір мінімальної заробітної плати, мінімальну пенсію тощо.

Соціальні гарантії займають вагоме місце в системі індикаторів фінансової безпеки, а рівень їх забезпеченості в значній мірі визначає стан фінансової безпеки громадянина та держави в цілому. Проте гарантії соціального захисту, виступаючи індикаторами фінансової

безпеки, можуть одночасно відігравати і роль загроз. В умовах політичної нестабільності та перманентної боротьби за владу різних політичних сил вагомий негативний вплив на стан фінансової безпеки має надмірний популізм суб'єктів виборчого процесу, що проявляється, зокрема, у спробах за рахунок підвищення соціальних гарантій здобути прихильність електорату. Це спричиняє виникнення ряду негативних явищ в економічній сфері, що виступають потенційними загрозами фінансовій безпеці держави. На нашу думку, одними із чинників сповільнення росту і стагнації економіки, поряд із надмірним державним втручанням стало необґрунтоване (хоча й очікуване суспільством) підвищення соціальних гарантій, яке не базувалося на розрахунках економічних можливостей держави а, спричинило потребу акумуляції державою значних додаткових обсягів фінансових ресурсів і призвело до ряду негативних наслідків, а саме:

- зростання інфляції внаслідок різкого збільшення номінальних доходів громадян і порушення рівноваги грошової та товарної маси;
- зростання дефіциту бюджету пенсійного фонду, і як наслідок – відволікання значних обсягів ресурсів бюджетної системи на фінансування пенсійних програм;
- збільшення дефіциту державного бюджету;
- підвищення податкового навантаження, посилення адміністративного тиску на бізнес.

Зазначені негативні явища практично нівелювали ефект від зростання грошових доходів населення, а втрата позитивної динаміки росту економіки значно зменшила можливості формування бази для підвищення рівня соціальних гарантій у майбутньому.

Отже, очевидно є необхідність задіяння альтернативних до практикованих методів забезпечення зростання соціальних гарантій. Ключ до розв'язання проблеми гарантування належного рівня життя населення при збереженні основних макроекономічних пропорцій та усуненні загроз фінансовій безпеці держави лежить, на нашу думку, у площині використання заходів «активної» соціальної політики. Вона полягає у забезпеченні зростання доходів громадян через стимулювання приватної ініціативи, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва шляхом здешевлення кредитних ресурсів, розвиток кооперації, усунення бюрократичних перепон. Пріоритет в системі соціальних гарантій повинен надаватися тим із них, що сприяють економічній активності населення – встановленню належного рівня мінімальної заробітної плати, в тому числі погодинної, полегшенню доступу до якісної освіти, гарантіям працевлаштування молоді, тоді як роль соціальних допомог, компенсацій повинна поступово зменшуватися. Перегляду потребує також і сама система соціальної допомоги в рамках переходу її від засад універсальності до принципів адресної підтримки окремих громадян, що дасть змогу за рахунок часткового вивільнення коштів спрямувати додаткові фінансові ресурси на програми зайнятості та сприяння малому бізнесу.

Реформування діючої системи соціальних гарантій в контексті врахування висловлених нами пропозицій сприятиме зростанню рівня соціальної захищеності громадян, стабілізації економіки та усунення потенційних загроз фінансовій безпеці держави.

Література.

1. Барановський О. І. Фінансова безпека / О. І. Барановський. – К.: Фенікс; НАН України; Ін-т економічного прогнозування, 1999. – 338 с.